

Küreselleşmede Kültürel Geçişler ve Psikolojik Yansımaları

DOI: 10.26466/opus.407332

*

Özlem Karadağ Ak* - Mustafa Atilla Arıcıoğlu**

* Öğr. Gör., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fak., Meram/ Konya/ Türkiye
E-Posta: ozlemkaradagak@gmail.com ORCID: [0000-0002-3761-081X](https://orcid.org/0000-0002-3761-081X)

** Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Meram/ Konya/ Türkiye
E-Posta: maaricioglu@gmail.com ORCID: [0000-0001-6477-832X](https://orcid.org/0000-0001-6477-832X)

Öz

Küreselleşme (globalizasyon); bilgi, eşya, sermaye ve insanların politik ve ekonomik sınırları aşan akışı olarak tanımlanmaktadır. Kültür, toplumun bir üyesi olarak insanın kazandığı bilgi, inanç, sanat, ahlak, hukuk, gelenek ve diğer yetenek ve alışkanlıkları içeren karmaşık bir bütündür. Küreselleşme karşısında en hızlı ilerleme kültür değişiminde olmuştur. Her kültür sistemi ister hızlı ister yavaş olsun değişim göstermektedir. Bu makalenin amacı, küreselleşme ve kültür arasındaki kaçınılmaz etkileşimi ve insan psikolojisi üzerindeki etkilerini temel kavramlar ışığında incelemektir. Araştırmada küreselleşme ve kültürün tanımı yapılmış, küreselleşmenin kültüre etkisi ve küreselleşme, kültür ve psikoloji arasındaki ilişki incelenmiştir. Konuyla ilgili kaynakların taranması sonucunda elde edilen veriler değerlendirilerek tartışılmaya çalışılmıştır. Küreselleşmeden kaynaklanan kültürel değişimin, gelişmemiş ve gelişmekte olan ülke bireyleri üzerinde olumsuz bir etkisi olduğu düşünülmektedir. Küreselleşmenin kültüre etkisi ve bunun psikolojik yansımalarının sonuçları kimlik üzerine olan direkt etkiler yanında, aile değerlerinin değişimi, ekonomik sorunlar, yoksulluk, göç, demografik yapının değişimi gibi faktörlerle de bir araya gelerek bağımlılık ve depresyon gibi psikiyatrik bozukluklar olarak ortaya çıkabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Kültür, Psikoloji, Yansıma, Geçiş

Cultural Transitions and Psychological Reflections in Globalization

*

Abstract

Globalization is defined as the flow of information, goods, capital, and people across political and economic boundaries. Culture is a complex set of knowledge, beliefs, art, morality, law, tradition and other talents and habits that a person earns as a member of society. The fastest progress in the face of globalization has been in cultural change. Every culture system changes rapidly or slowly. The aim of this article is to examine to the inevitable interaction between globalization and culture, and its effects on human psychology in the light of the basic concepts. In the research, definition of globalization and cultures have been made, the effect of globalization on culture and the relation between globalization, culture and psychology have been examined. It has been tried to discuss and evaluate the data obtained as a result of scanning related sources. Cultural change resulting from globalization has been thought to have had a negative impact on undeveloped and developing country individuals. The cultural influence of globalization and the consequences of its psychological reflections can be manifested as psychiatric disorders such as addiction and depression, as well as direct influences on identity, changing family values, economic problems, poverty, migration and demographic change.

Keywords: *Globalization, Culture, Psychology, Reflection, Transition*

Giriş

Küreselleşme kavramı; üstünlük ve yoksunluğun, zenginlik ve fakirliğin, maharet ve beceriksizliğin, gücün ve güçsüzlüğün, serbestliğin ve kısıtlamanın yeniden bölüştürülmesinde yankılanır. Bu kavramla birlikte karşılaşılan şey, yerkürede “yeniden tabakalaşma” sürecidir ve bu süreç yeniden bir derecelendirme ortaya çıkararak, yeni bir toplumsal-kültürel hiyerarşiyi meydana getirmiştir (Bauman, 2016, s. 21). Küreselleşmenin insan yaşantısının birçok alanında etkisi olmaktadır. Bu etkiler kimi zaman olumlu kimi zaman da olumsuz olarak tanımlanmaktadır. Bu makalenin amacı küreselleşme ve kültür arasındaki kaçınılmaz etkileşim ve bunun insan psikolojisi üzerindeki etkilerinin temel kavramlar ışığında incelenmesidir. Araştırmada küreselleşme ve kültürün tanımları yapılarak, küreselleşmenin kültür üzerine etkisi ve küreselleşme, kültür ve psikoloji arasındaki ilişki incelenmiştir.

Kuramsal Çerçeve

Küreselleşme

Küreselleşme (globalizasyon), bir taraftan dünyanın küçülmesine diğer taraftan da bir bütün olarak dünya şuurunun güçlenmesine katkı sağlayan bir kavramdır. Küreselleşme kavramı birkaç yüzyıldır gelişim halindeyken, bu kavramın tartışılmaya başlanması 20. Yüzyılın başlarına rastlamaktadır. Daha öncelerde dağınık şekillerde kullanımı olmasına rağmen, 1980’lerin ortalarından sonra akademisyenler tarafından önemli bir kavram olarak kabul görmüştür (Robertson, 1999, s. 21). Günümüzün moda kavramı haline gelen küreselleşmeyi Bauman “şeylerin kontrolden çıkması” olarak tanımlar. Bu ifadedeki en derin anlam; yerkürenin sorunlarının müphem, ele avuca sığmayan ve dilediği gibi davranan, özgür doğasıdır; bir merkezin, bir yönetimin, bir idarenin eksikliğidir (Bauman, 2016, s. 69). Küreselleşme kavramı Marshal McLuhan’ın tasvir ettiği “global köy” ünden, Birleşmiş Milletler tarafından ortaya atılan “global mahallemiz” e kadar birçok söylemle doludur (Tomlinson, 2004, s.14).

Roland Robertson (1999) küreselleşmenin gelişimini oluşum, başlangıç, yükseliş, hegemonya için mücadele ve belirsizlik evresi olmak

üzere beş evrede sıralamıştır. Oluşum evresi, on beşinci yüzyıldan başlayan ve on sekizinci yüzyılın ortalarına kadar Avrupa’da yaşanan süreçtir. Ayrıca Ortaçağda “ulusötesi” sistemin çökmesi ve ulus toplulukları adı verilen yaşam biçiminin ortaya çıkmasıyla insanlıkla ilgili düşüncelerin ön plana çıktığı, miladi takvimin yayıldığı ve modern coğrafyanın başladığı süreçtir. Başlangıç evresi, Avrupa’da on sekizinci yüzyılın ortalarından 1870 lere kadar süren, uluslararası ilişkiler kavramının yerleştiği ve sıradan bireylerin belirgin bir duruma geldiği, iletişimle alakalı sözleşmelerin ve oyuncuların hızla arttığı, Avrupalı olan toplumların haricindeki toplumların uluslararası topluma kabul edilmesiyle alakalı problemlerin ortaya çıktığı süreçtir. Yükseliş Evresi, 1870’lerden 1920’lerin ortasına kadar süren bu evrede “modernlik sorunu” nun ilk kez temalaştırıldığı, göçe uygulanan kısıtlamaların küreselleştiği, küresel iletişimin hızının arttığı, ilk uluslararası romanların ortaya çıktığı, Olimpiyat ve Nobel Ödülleri gibi küresel yarışmaların geliştiği ve miladi takvimin büyük oranda kabul edildiği süreçtir. Hegemonya için mücadele evresi, 1920’lerin ortalarından 1960’ların ortalarına kadar sürmüştür. Birleşmiş Milletlerin kurulduğu, ulusal bağımsızlık ilkesinin kabul edildiği, atom bombasının kullanılmasının sonucu olarak insanlıkla ilgili beklentilerin üzerinde durulduğu evredir. Belirsizlik evresi ise, 1960’lı yılların sonundan başlayan ve devam eden evredir. Soğuk savaşın sona erdiği, nükleer silahların yaygınlaştığı, iletişim araçlarının hızlı bir şekilde arttığı, insanların çok kültürlülük problemiyle daha çok karşılaştığı, insan haklarının küresel bir sorun haline geldiği, iki kutupluluğun bittiği, insanlığa ilişkin tasaların arttığı süreçtir.

Kültür

Kültür, toplumun bir üyesi olarak insanın kazandığı bilgi, inanç, sanat, ahlak, hukuk, gelenek ve diğer alışkanlık ve yeteneklerini kapsayan karmaşık bir bütündür. Tylor'un bu tanımı, insanların biyolojik miras yoluyla değil, belli bir kültürel geleneğe maruz kaldıkları belirli bir toplumda büyümek suretiyle edindikleri niteliklere odaklanmaktadır (Gezon ve Kottak, 2012, s. 40-41). Kültür, maddi ve manevi olarak, insanların sahip olduğu düşünülen bir öznelik ve küreselleşme ise bir süreçtir. Birbirlerinden bağımsız birer kavram olmalarına rağmen, farklı dallarda farklı

bilim adamları tarafından önemli eserlerde ve akademik disiplinlerde ortak bir şekilde ele alınmaktadır. Farklı bilim adamları kültür kavramını; farklı zamanlarda hayat tarzlarına, medya ve sanata, siyasi ya da dini kültüre ve küreselleşmeye gönderme yapmak için kullanmaktadırlar (King, 1998, s. 19).

Yöntem

Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi yöntemiyle yapılmıştır. Konuyla ilgili literatür taraması yapılarak elde edilen sonuçlar doğrultusunda küreselleşme, kültür ve psikolojik etkileri tartışılmıştır.

Küreselleşmenin Kültür Üzerine Etkisi. Küreselleşme tek boyutlu değil; teknolojik, ekonomik, siyasi ve kültürel alanları da ilgilendiren çok boyutlu bir süreçtir. Küreselleşmenin, insanların ve toplumların hayat tarzlarında değerli farklılıkları belirgin hale getiren kültürel boyutu, yerel kültürün popüler kültüre kaymasıyla küresel bir kültürün meydana gelmesine yol açmaktadır (Vatandaş, 2002, s.6). Kültür kavramı geniş içeriği ve farklı bilim dallarının ilgi alanına girmesi nedeniyle disiplinler arası incelemelere oldukça yatkındır. Birçok farklı tanımı yapılan kültür, insanlığın ilk yeryüzündeki serüveninden başlayan ve insan bilincinin bir amaca yönelik tek tek davranışlarını içeren bir kavramdır. İnsanın geçirdiği değişim süreçleri, düşünceleri, gelenek ve görenekleri, teknolojik gelişmeler gibi maddi ve manevi unsurlar kültürü etkiler (Durdu, 2009, s.48).

Artan küresel kültürün en belirgin şekilde ön plana çıktığı şekli popüler kültürdür. Bir taraftan Adidas, McDonald's gibi çeşitli şirketler tarafından yayılan ve denetimi elit tabakanın egemenliğinde olan diğer taraftan da akademisyen toplulukları, insan hakları evrensel birliği gibi halk hareketleri aracılığıyla yayılan popüler kültür, her yerde geniş insan topluluklarını etkilemektedir. Bunların paylaştığı ortak konu ise bireyleşmedir. Bireyleşme, insanların görüşlerinden ayrı olarak, davranışlarında ve bilinçlerinde gözlemlenebilecek şekilde meydana gelen toplumsal ve psikolojik bir süreç olarak düşünülmektedir (Vatandaş, 2002, s.17).

Küreselleşme karşısında en hızlı ilerleme kültür değişiminde olmuştur. Her kültür sistemi ister hızlı ister yavaş olsun değişim göstermektedir. Bu

değişim ise her kültür için bir yazgıdır. Kültürel değişim; yayılma, alıntı ve taklit şeklinde meydana gelebilmektedir. Fakat, kültürel değişim, sistemin tamamında aynı anda meydana gelmez. Belli bir kesimdeki değişim, arkada kalan toplumu ya da bireyi bu duruma uymaya zorlar. Bazı durumlarda ise arkada kalan bu toplum ya da bireyler, değişimi yavaşlatır ya da katkı sağlayıp hızlandırır. Bu tür durumlar ise sosyal yapıda yeni sorunlar doğurmaktadır. Sorunların çözümü yeni yöntem ve unsurları ise beraberinde getirmektedir. Böyle durumlarda ise diğer toplumlardan hazır çözümleriyle birlikte alıntı yapmak veya yayılma yoluna gidilebilmektedir (Türkdoğan, 1996, s.65-66). Ancak toplumun kendi yaratıcılığına ve eski ile yeni arasında bütünlük sağlaması, uzun süreli ve gerçek çözümlerle mümkün olabilmektedir. Toplumun bir üyesi olarak insanın kazandığı düşünme, duyma ve faaliyet tarzları veya öğrenmiş olduğu davranış kalıplarının kuşaktan kuşağa iletilmesinin sosyal açıdan kalıplaşması anlamına gelmesi nedeniyle, kültürü oluşturan maddi ve manevi unsurların geri planında onu oluşturan düşünce ve değerler sisteminin varlığını unutmamak gerekir. Bu yüzden her değişim veya yenilik bir toplumdan diğerine yayılma sürecidir ve bu nedenle yeniliği oluşturan temeldeki düşünce ve değerler alıcı-toplumu etkilemektedir (Göka,2003, s. 176-186, Türkdoğan, 1996, s.65-66).

Küreselleşme, Kültür Ve Psikoloji. Teknolojik ilerlemeye paralel olarak ulaşım araçlarındaki gelişim ve küreselleşme ile artan iletişim, dünyanın her yerine daha fazla hareket etmemize ve adeta coğrafya kavramının yaşamımızdan yok olmasına neden olmaktadır (Bauman, 2016, s.81). Bunun yanında küreselleşmeyle birlikte, çok kültürcülük ifadelerinin arkasında esas gelişenin bir tek-kültürcülük, bir homojenleşme olduğu gün geçtikçe daha iyi görülmektedir. Küreselleşmeyle beraber, Batılı ekonomik davranış, dünyadaki diğer insanlar tarafından da içselleştirilerek insanların yaşam tarzlarında standartlaştırma meydana getirmektedir (Göka, 2003, s. 176-186). Küreselleşme bir taraftan dünyada kapitalizmin yükselmesi ve batılılaşmaya işaret ederken bir taraftan da kitle iletişim araçlarını kontrolü altında tutan dünyadaki süper güçlerin tüm dünyayı içine alan, evrensel bir kültür oluşturma çabası olarak da yorumlanabilir (Güney, 2003, s. 173-176).

Küreselleşme dünyanın melezeleşmesine yol açtığı için artık antropolojinin klasik çalışma ve araştırma yöntemlerini bırakması gerektiği vurgulanmaktadır. Artık bölgesel ağlardan soyutlanmış, izole halde yerel kabile kültürleri bulmak zordur. Askerlerin, tüccarların, misyonerlerin, koloni valilerinin yerini yurt hatta ev sınırlarını yok sayan daha sinsî işgalciler; medya, internet, teknolojik araç ve gereçler almıştır. Evrensel prensiplere dayandığı ifade edilen ideolojiler ve ahlâkî ilkeler günümüzde bütün sınırları aşmaktadırlar. İnsanların aidiyet hissini sağlayan kültürel çevre giderek belirsiz bir hal almaktadır (Sayar, 2001, s. 79-94).

Küreselleşme kitlesel üretim, kısırtıcı bolluk, bilinçsizce tüketimi destekleyen reklamlar ve kitle iletişim araçlarının hegemonyası olarak da algılanabilir. Teknoloji ve onun getirdiklerinin her tarafımızı sarması hatta evlerimizden savaşları izlememiz, dünyanın bir ucundaki terör saldırısının (11 Eylül gibi) her anını takip edebilmemiz sadece küresel bir dünyaya özgü olan gelişmelerdir. Bir yandan teknolojinin nimetlerinden faydalanmadığımız bir dünya düşünemeyizken bir yandan da bu durumun sosyal ve psikolojik etkilenmelere yol açması kaçınılmazdır. Bilgiye çok hızlı ulaşmamızı sağlayan internetin aynı zamanda tüm dünyanın yayılcı kültür Amerikalılar gibi yazıp düşünmesini sağlamayı amaçladığı şeklinde eleştiriler de göz ardı edilemez (Göka, 2003, s.176-186). Küreselleşmenin tarafsız bir süreç olmadığı sonuçlarının şimdilik yalnızca “yayılcı kültür” insanlarına, daha doğru bir ifadeyle ABD’ye yaradığını ve yayılcı kültürün dışında yaşayan çoğu insanı rahatsız ettiği tanımlanmaktadır. Kültürleri git gide kaybolan ve artan eşitsizlikleri her geçen gün hayatlarında daha çok hisseden Güney’in yoksul halkının, küreselleşmeyi “Batılılaştırma” ve “Amerikanlaştırma” olarak algıladığı ve kendi geleceklerine dair yoğun bir kaygı ve şüphe içinde oldukları tanımlanmıştır (Sid-Ahmed 1996, s.3-9; Göka 2003, s.176-186).

Küreselleşmenin kültürel boyutuyla ilgilenenlerin iki farklı yaklaşımı benimsediğinden söz edilebilir. Bahsedilen yaklaşımlardan birincisi, küreselleşmeyi hedefi belli olan, homojenleştirici bir süreç gibi değerlendirir, ikincisi ise küreselleşmeyi, kültürler arasında var olan farklılıkları da ortaya çıkarıcı bir süreç olarak değerlendirir (Halis, 2015, s.1185-1202). Bu süreçler kimlikleri kültürel açıdan etkilemesi, popüler kültürün yaygınlaşması ile benzeşmeyi yaratması yanında milli kimlikler önemsemesi gibi

bir durum da ortaya çıkarabilmektedir. Küreselleşme, kimlikleri ayrıştıracı, yerel kimlikleri öne çıkarıcı da olabilir ve ulusları homojenleşmeye karşı çıkarak, sahip oldukları kültürlerini korumaya teşvik ederek, farklılığın değer ortaya çıkardığını vurgulayarak mikro-milliyetçiliğe de sevk edebilir. Ayrıca küreselleşme sürecinde geleneklerin çökmesi, fundamentalizmi ortaya çıkarabilmektedir. Küreselleşmeye tepki olarak ortaya çıkan fundamentalizm en genel anlamı ile, geçmişe geri dönüş arzusu; kuşatılmış gelenek olarak ifade edilebilir. Toplumsal ya da bireysel olarak içe kapanma halidir; bu nedenle çok sesliliğe tahammül edemez ve diyalog kurmayı reddeder. Fundamentalizmi yalnızca dinsel anlamıyla değil, her türlü; etnik, milliyetçi, siyasal anlamlarıyla da değerlendirmek gerekir. Fundamentalizm şiddete ve fanatizme meyilli bir kimlik gelişiminde etken olabilir (Göka, 2003, s.176-186).

Antropologlar insanların farklı toplumsal ve kültürel dünyalarda yaşadığını, psikolojik süreçleri ve hastalıkların sadece kültürel adlar takılmış ya da hafif kültürel renklere sahip biyolojik olgulardan ibaret olmayıp özünde kültürel nitelik taşıdığını ileri sürmektedir (Sayar, 2003). Küreselleşmenin ruh sağlığını en çok etkileyen boyutunun, bu kültürel yaşamdaki değişiklikler, yani onun insani yüzü olduğundan bahsedilebilir. Bilgi teknolojilerindeki gelişmelere ve değişime bağlı olarak geleneklerin etkisi tüm dünyada zayıflamaya, bununla yanında ben algımız ve duygumuzun da temelleri sarsılmaya başlamıştır. Geleneksel toplumlarda ben duygusu ve benlik kimliği büyük ölçüde bireylerin topluluk içindeki konum ve rollerinin istikrarıyla korunmaktadır. Gelenegın çökmesiyle "ben duygusu" ve "benlik kimliği" yeniden bir yapılanma geçirmek zorundadır (Güney, 2003, s. 173-176). Küreselleşmenin bilgi teknolojilerinde yarattığı değişim ile bireyler farklı yaşam biçimlerine muhatap olmuş ve farklı ortamlarda farklı benlikler olarak kendini ifade etmeye çalışmıştır. Bu da kimlik bunalımı ve kimliğin yeniden yapılanması sorununu oluşturmuştur (Kula, 2005, s.8-30). Benlik kavramı "insan olmanın ne olduğu" sorusuna bir kültürel grubun kendi psikolojisi içinden verdiği cevaptır. Benlik o kültürün insan oğlunun evrendeki yerinin ne olduğuna, sınır, yetenek, ümit ve yaklaşımlarının ne olduğuna dair bir anlayıştır. Bu anlamıyla tarihten ve kültürden bağımsız olan bir benlik yoktur (Sayar, 2002). Küreselleşmenin bireyler üzerinde ortaya çıkan önemli etkilerinden biri kültürel kimlik farkındalığıdır. Bireyler kendini tanımlama ve toplum içinde

belli bir sıfatla tanınma ihtiyacı duyarlar. Kimlik aynı zamanda diğerleriyle olan ırk, kültür, cinsiyet, cinsel yönelim, yaş gibi özellikler açısından var olan farklılıkları da ortaya koyar. Bazı farklılık tanımları; etnik köken, ulusal köken, sınıf, din, öğrenme ve iletişim tarzı, doğum yeri ve meslek gibi çeşitli boyutları da içermektedir. Bahsedilen bu farklılıklar yalnızca demografik farklılıklar değil aynı zamanda yetenekler, değerler, inançlar ve tutumlar; kişilik, bilişsel ve davranışsal özellikler; toplumsal yapı içindeki konum, grup aidiyeti gibi özelliklerin bütünü de ifade etmektedir. Bireylerin sözü edilen tüm bu farklılıklarının farkında olması ve bu farklılıklar bağlamında kendiliğinden oluşan sosyal grubun bir üyesi olmaya ilişkin farkındalığın kabulü, sosyal kimlik farkındalığı olarak tanımlanabilir (Halis, 2015, s.1185-1202).

Kültür, araştırmacılar tarafından bireyci ve toplulukçu olmak üzere temelde iki başlık altında ele alınmaya başlamıştır. Burada bireycilik ve toplulukçuluk denilerek anlatılmak istenen şey bireylerin kendilerini nasıl tanımladıklarıdır. Kişiler kendilerini içerisinde buldukları grubun bir parçası olarak mı algılamaktadırlar yoksa kendi başlarına hareket ederek kendilerini gruptan ayrı bir birey olarak mı görmektedirler. Tam bu noktadan hareketle bireycilik ve toplulukçuluk ayrımının yapıldığından söz edilebilir. Yapılan araştırmalardan da anlaşıldığı üzere bireyci kültürlerde insanlar daha çok kendilerini hayalleri, yaşam amaçları ve istekleri ile tanımlamaktadırlar. Bu da tahmin edilebileceği gibi daha çok sanayileşmiş batı toplumlarında gözlenebilmektedir. Toplulukçu kültürde ise insanlar kendi kişisel amaç, arzu ve isteklerinden ziyade grubun amaçları ve isteklerini ön plana çıkararak buna göre davranmaktadırlar. Toplulukçu kültürde önemli olan grup ve grubun iyiliği olmasına rağmen bireyci kültürde daha çok bireyin kendisi ön plana çıkmaktadır (Triandis, 1995; Kağıtçıbaşı, s.1-49, 1997; Singelis ve ark., 1995, s.240-275).

Kültüre bireyci ve toplulukçu olarak sınıflandırarak bakmak oldukça yararlı bir bakış sunmuş ve bu konuda bilimsel anlamda birçok çalışma yapılmıştır. Ancak tam bu noktada akla şu soru gelmektedir: Sanayisi gelişmiş batı toplumları olarak ifade edilen toplumların içerisinde herkes bireyci kültüre sahip olarak tanımlanabilir mi? Başka bir deyişle toplulukçu kültüre sahip olduğu söylenen doğu toplumlarında herkes toplulukçu bir kültüre mi sahiptir? Özellikle de çağımızın getirdiği teknolojik, ekonomik

ve sosyal değişimlerle birlikte dünyanın adeta “bir köy” olarak nitelendirilir hale gelmesine neden olan küreselleşme ile birlikte sadece bireycilikten ya da sadece toplulukçu kültürden söz etmek mümkün müdür? Kısacası bireyci ve toplulukçu ayrımı bir toplumun genel özelliklerini, tutumlarını ve davranışlarını bizlere anlatabilmektedir fakat bireysel düzeyde bakıldığında öznel farklılıkların ortaya konulmasının gerekliliği göze çarpmaktadır. Çünkü hangi kültürden olursa olsun bireycilik ve toplulukçu kültür özelliklerinin kişide farklı boyutlarda olabildiği gözlenmektedir (Arpacı, Baloğlu ve Kesici, 2018, s.1-11). Aynı kişide farklı boyutların bulunduğu ve karşıt olarak ele almaktansa aynı kişide farklı düzeylerde bulunabilecek bir özellik olarak ifade edilmesinin doğru olduğu tanımlanmıştır (Singelis ve ark., 1995, s.240-275). Bu konuya Türkiye özelinde bakıldığında da bireycilik ve toplulukçuluğun birbirine zıt olarak bulunmasından ziyade her insanda farklı düzeyde bulunabilecek özellikler olarak ortaya çıkmakta olduğu, bu durumun temelinde yatan etkenlerin en önemlilerinden birisinin küreselleşme olduğu belirtilmektedir (Göregenli, 1995, s.1-14). Literatüre bakıldığında da bu anlamda yatay ve dikey bireycilik/toplulukçuluk olarak bir sınıflama yapıldığı görülmektedir (Wasti ve Eser Erdil, 2007, s.39-66). Yatay bireycilikte kişinin kendine güveni yüksektir, diğer bireylerden farklı olmaya çalışır ve tutumları gruptan farklıdır. Yatay bireycilikte kişi kendi arzusuna göre davranmaktadır. Yatay toplulukçulukta bireyler birbirlerine karşılıklı olarak bağımlıdırlar ve ortak amaçlar söz konusudur ve otoriteye hemen, kolayca boyun eğmezler. Grubun amaçları ve grubun iyiliği doğrultusunda hareket ederler. Dikey bireycilikte rekabet söz konusudur, kişi diğerleriyle yarışarak öne geçmek ve başarılı olmak ister. Burada temel vurgu rekabet üzerinedir. Kişi rekabet ederek kazanmak ve başarı elde etmek ister. Dikey toplulukçulukta ise kişi mevcut otoriteye boyun eğmez, grubun amaçları doğrultusunda kendi amaç, arzu ve isteklerinden vazgeçebilir (Çukur, De Guzman ve Carlo, 2004, s. 613-634; Chiou, 2001, s. 3-22; Shavitt, Torelli ve Reimer, 2010, s. 309-350).

Teknolojik imkanlarla albenili bir şekilde sunulan egemen güçlerin kültürüne karşı diğer kültürlerin kimliklerini korumaları neredeyse imkânsız görünmektedir. Egemen ulusların ihtiyaçları doğrultusunda teknolojik gelişim şekillendiği için belki ihtiyaç olmasa da ortaya çıkan ürün diğerlerine de dayatılmış bir ihtiyaç haline gelmektedir. Diğer bir

ifadeyle de birey teknolojik gelişme karşısında kendini baskı altında hissetmektedir. Bu baskı sanki yeni teknolojik gelişmeyi de ihtiyaç olarak algılamasına yol açmaktadır. Ortaya çıkan bu algının birey üzerinde bir baskı ortaya çıkardığından söz edilebilir. Bu baskı bireyin birtakım sorunlar yaşamasına da neden olabilmektedir. Özellikle de kültürel bağlamda düşünüldüğünde geleneksel kültürdeki insanlar bir grup olarak yaşamlarını sürdürüyorlardı, grubun bir dinamiği vardı ve bu dinamik bireylere etki ediyordu. Bu etki sonucunda bireyler hem psikolojik ihtiyaçlarını hem de ekonomik ihtiyaçlarını iş birliği yaparak karşılıyorlardı. Başka bir deyişle ait olma ihtiyaçları söz konusuydu (Kesici, 2008, s. 493-500). Ancak küreselleşme bağlamında gelişen teknolojiler farklı iş fırsatları ortaya çıkardı ve bireyler bu iş kollarında yer alabilmek için giderek bireyselleşmeye başladılar (Benjamin, 1983, s. 2-17; Chan ve ark., 2006, s. 3,6-9). Teknoloji ve sosyal medya alanındaki gelişmelerle birlikte yüz yüze iletişimin yerini online iletişim almaya başladı. İnsanlar ne zaman isterlerse istesinler yakınları ile online olarak iletişim kurabiliyorlardı. Ancak gelişmenin bireye pozitif katkılarının yanı sıra negatif katkıları da oldu. Özellikle de bireyler internette sörf yaparken farklı sosyal medya uygulamalarını kullanmaya başladılar. Bu kullanma sonucunda ihtiyaçları farklılaştı. Ayrıca sürekli teknoloji kullanan ve işleri ile daha fazla ilgilenen bireyler belirli bir süre sonra içinde buldukları toplulukçu kültürden kopmak zorunda kalmışlardır (Arpacı, Baloğlu ve Kesici, 2018, s. 89-92; Arpacı, 2017, s. 1-11; Van Dijck, 2013). Daha önceleri ilişki ihtiyaçlarını yüz yüze karşılayan bireyler bu ilişki ihtiyaçlarını internet aracılığıyla karşılamaya başladılar. Hatta iş yerlerindeki ağır çalışma koşullarından dolayı yüz yüze görüşmemeye başladılar ve sosyal medyanın imkanlarını kullanarak iletişimlerini sürdürmeye çalıştılar. Bu süreçte ilişki ihtiyacı yeterince karşılanmadığı için bireyler interneti daha sıklıkla kullanmaya başladılar (Kaplan ve Haenlein, 2010, s.59-68; Wang, Yu ve Wei, 2012, s.198-200). Sürecin sonucunda oluşan yalnızlıktan kurtulmanın en kolay yolu olarak kolayca ulaşılabilen teknolojik cihazlar seçilmesi kısır döngü oluşturmuş ve bireyler giderek teknolojiyi alışkanlık haline getirmişlerdir. Bu sarmalın kırılmaması sonucunda da faydacı bir kullanımdan çok bağımlılık ortaya çıkmaya başlamıştır (Kesici ve Şahin, 2010, s.185-189; Jordan, 1999). Toplulukçu kültüre sahip bireyler küreselleşme bağlamında sosyal medya alanındaki gelişmelerden kendilerine düşen paylarını alabilirler. Özellikle

bir grup içerisinde yer aldıkları için twitter, messenger, whatsapp, facebook üzerinden grup kurarak kendilerine bir grup oluşturup kendilerini diğer insanlardan soyutlayabilirler. Sürekli grup içi iletişimi sürdürme isteği internete daha sıklıkla girme ihtiyacını oluşturabilmektedir. Sosyal medyadaki bu takip süreci ve karşılıklı olarak beğeni ve paylaşım şeklindeki etkileşimler toleransı geliştirecektir. Bu tolerans gelişimi sonucunda da birey hem ailesine hem de grubu dışındaki kişilere yeteri kadar vakit ayırmayacaktır (Gehl, 2014; Tuzel ve Hobbs, 2017, s.63; Vorvoreanu, 2009, s. 67-86).

Depresyon çağımızın en önemli rahatsızlıklarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü'nün tahminlerine göre 2020 yılına gelindiğinde insanlığın en fazla sıkıntı yaşayacağı kanserden sonra ikinci hastalık depresyon olacaktır. 2017 yılında Dünya Sağlık Örgütü tarafından yayınlanan bir raporun sonuçlarına bakıldığında oldukça çarpıcı verilerin olduğu görülmektedir. Rapora göre dünya genelinde üç yüz milyonu aşan sayıda kişinin depresyonda olduğu ifade edilmektedir. Dünya nüfusuna göre bakıldığında bu oran %4,3'e denk gelmektedir ancak daha önceki verilerle bu veriler kıyaslandığında 2017 yılında depresyondan yakan kişi sayısının yüzde 18 oranında arttığından söz edilmektedir. Depresyonun en çok dünyanın neresinde görüldüğü sorusunun yanıtı ise rapora göre Güneydoğu Asya'dır (WHO, 2017). Küreselleşme her geçen gün etkisini arttırmaktadır. Kültür bağlamında bakıldığında her geçen gün küreselleşmenin etkisine maruz kalan insanlar kendi kültürleri ve dayatılan kültür arasında adeta sıkışarak küreselleşmenin olumsuz sonuçları ile karşı karşıya kalabilmektedirler. Dünya Sağlık Örgütü'nün yukarıda söz edilen raporu incelendiğinde de dünya üzerinde depresyon oranının en fazla olduğu yerin toplulukçu kültürün daha çok hâkim olduğu Güneydoğu Asya olduğu görülmektedir. Özellikle de küreselleşme ile birlikte iyiden iyiye yaygınlaşan ve vurgulanan bireyselci kültürün doğu toplumları üzerinde oluşturduğu olumsuz çıktılardan birisinin depresyon olduğundan söz edilebilir. Literatüre bakıldığında da depresyonun etkili bir şekilde tedavi edilebilmesi için kültür ve depresyon arasındaki ilişkinin anlaşılmasının öneminin vurgulandığı görülmektedir. Depresyon tedavisinde de kültürel faktörlerinin ele alınmasının önemli olduğundan söz edilmektedir (Lawal ve Williams, 2010). Küreselleşmenin etnokültür gibi

strese karşı dayanıklılık sağlayan bir yapıda yarattığı hasar ve buna eklenen ekonomik dengesizliğin artması, göç, aile değerlerinde zayıflama ve sosyal destek unsurlarının kaybolmaya yüz tutması depresyon oluşumunda önemli etkenler olarak değerlendirilebilir. Küreselleşmenin etkisi ile günümüzde oldukça artan internet ve teknoloji kullanımı da insanların depresyon düzeylerinde bir artışa neden olmuştur (Young ve Rogers, 1998, s. 25-28; Fayazi ve Hasani, 2017, s.441-448; Dieris-Hirche ve ark., 2017, s.96-103; Zhao ve ark., 2017, s.30-38). Dieris-Hirche ve arkadaşları (2017) çalışmasında depresif hastalar grubunun internet bağımlılığı eğilimlerini önemli derecede daha yüksek olduğunu ifade etmiştir. Young ve Rogers da (1998) depresyon ile patolojik internet kullanımı arasında pozitif bir ilişki olduğundan söz etmiştir. Bu sonuçlardan yola çıkıldığında küreselleşmenin kültür bağlamında depresyonu hem doğrudan hem de dolaylı olarak etkilediğinden bahsedilebileceği düşünülebilir. Toplulukçu kültüre sahip olan ancak küreselleşmenin etkisiyle sürekli olarak bireyselci kültürün çıktıklarına maruz kalan kişiler depresyon gibi psikiyatrik sorunlarla karşı karşıya kalabilmektedirler. Dünya Sağlık Örgütü'nün raporunun da bu durumu açık bir şekilde ortaya koyduğu görülmektedir.

Sonuç

Küreselleşme ve toplumun bir üyesi olarak insanın kazandığı bilgi, inanç, sanat, ahlak, hukuk, gelenek ve diğer yetenek ve alışkanlıkları içeren karmaşık bir bütün olarak tanımlanan kültürün ilişkisi, yarattığı sosyolojik ve psikolojik etki ile birçok araştırmanın konusu olmaktadır. Küreselleşme kültürel bir dönüşüme yol açmakta ve bunun etkileri yaşamın birçok alanında görüldüğü gibi bireylerin ruh sağlığı üzerinde de ortaya çıkmaktadır. Kültürler arası alışveriş zenginlik sağlayarak insana olumlu katkı sağlayabilir. Ancak küreselleşme hâkim kültürün kendini farklı görmek yerine üstün görerek, teknolojiyi de kullanarak tek yönlü bir dayatmasına neden olmuştur. Heterojenitenin getirdiği zenginliğin yerini içselleştirmeden ve sindirilmeden içe atılmış bir homojenite almıştır. Kökleri çok farklı ağaçlardan aynı meyveyi elde etmek için yapılan aşılama benzetilebilecek bu sürecin meyveleri ruhsal anlamda da negatif olmuştur. Küreselleşme bireyin öz saygısını sağlayan kaynaklardan birisi olan, toplumsal dayanışmaya katkı sağlayan, ırkçılık ve

ayrımcılığın etkilerini azaltabilen etnokültürel kimliği yok ederek psikolojik dayanıklılığı azaltabilmektedir. Ayırt edici özelliklerin kaybolması ile bireysel benlikler değil, ilişki içindeki benlikler ortaya çıkmaktadır. Kimlikler artık imaja bağlı olunca, şirketlerin, kurumların, politika alanının belirlediği ve seri halde kopyalanabilen bir hal almıştır. Küreselleşmenin kültüre etkisi ve bunun psikolojik yansımalarının sonuçları kimlik üzerine olan direkt etkiler yanında, aile değerlerinin değişimi, ekonomik sorunlar, yoksulluk, göç, demografik yapının değişimi gibi faktörlerle de bir araya gelerek bağımlılık ve depresyon gibi psikiyatrik bozukluklar olarak ortaya çıkabilmektedir. Küreselleşmenin yarattığı baskın anlayış kültürel değerlerin önüne geçebilmekte, insanların ihtiyaçlarını değiştirip önce zorunluluk haline getirmekte ve sonrada bağımlı yapabilmektedir. Bunun en güzel örneği teknoloji bağımlılığıdır. Kültürel değişim bireylerin ruhsal dayanıklılığını sağlayan köklerini ait oldukları topraklardan koparmakta ve yeni karmaşık yapı topraklarda hızlıca kök salmasını beklemektedir. Ancak yaradılış bu değişimin kendisine ve hızına uygun olmasa gerek ki ruhsal bozukluklar ortaya çıkmaktadır. Sonuç olarak küreselleşmenin kültür üzerindeki etkisinin insan psikolojisi üzerine olumsuz etkilerinin daha belirgin olduğu düşünülmüştür. Bu ekonomik olarak zengin ve hakim milletlerin kendi kültürlerini dayatması sonucunda bazı açılardan fakir ama belki de kültürel açıdan zengin milletlerin bu zenginliğini kaybetmesine bağlı olabilir. Dengeli bir alış verişle zenginlik sağlayabilecek bu durumun üstünlük kurma ve yayılcılık isteği nedeniyle olumsuz sonuçları daha fazla ortaya çıkmaktadır. Nihayetinde küreselleşme ve kültürel değişimin psikolojik yansımaları konusunda ayrıntılı araştırmalar yapılması biyopsikososyal bir varlık olan insanın önlenemez bu değişimden daha az zararlı belki de faydayla çıkması sağlanabilir.

EXTENDED ABSTRACT

**Cultural Transitions and Psychological Reflections
in Globalization**

*

Özlem Karadağ Ak / Mustafa Atilla Arıcıoğlu
Necmettin Erbakan University

The concept of globalization has been developing for several centuries. But, this concept began to be debated at the beginning of the 20th century. Globalization; is defined as the flow of information, goods, capital and people that exceeder political and economic limits. Roland Robertson has sort the development of globalization in five phases: Formation, beginning, ascension, struggle for hegemony, and the phase of uncertainty. Globalization is not one-dimensional; it is a multidimensional process that deals with technological, economic, political and cultural fields. Culture, which has many different definitions, is a concept that starts from the adventure of mankind on earth and includes the one by one behaviors of human consciousness toward an their aim. Culture is a complex a whole that knowledge, beliefs, art, morality, law, tradition, and other talents and habits that a person earns as a member of society. Scientists has used concept of culture to refer to lifestyles, media and art, political or religious culture, and globalization at different times.

Globalization is influenced in many areas of human experience. These effects are sometimes defined as positive and sometimes negative. The fastest progress in the against of globalization has been in cultural change. Every culture system changes rapidly or slowly in times.

The aim of this article is to examine the inevitable interaction between globalization and culture and the effects on human psychology in the light of basic concepts. In the research, the definition of globalization and culture has made, the cultural influence of globalization and the relation between globalization, culture and psychology have examined. It has tried to discuss and evaluate the data obtained as a result of scanning related sources.

The cultural dimension of globalization, which makes precious differences in the lifestyles of people and societies, cause to occur the local cultures come to a global cultural scene with popular cultural slip. The fastest progress in the against of globalization has been in cultural change. Every culture system changes rapidly or slowly in times. This change is a fate for every culture. Cultural change could happen as spread, quote and imitation. Along with globalization, the main development behind the expressions of multiculturalism is a monoculturalism, a homogenization, is getting better to look day by day. Along with globalization, western economic behavior is internalized by other people in the world, occurred standardization in people's lifestyles. Globalization can also be perceived as mass production, provocative abundance, advertising that supports unconsciously consumption, and the hegemony of mass media. Cultural change stemming from globalization is thought to have a negative effect on undeveloped and developing country individuals.

Poor people of the south that is getting lost their culture day by day and feeling intense more and more inequality in their lives, have been perceived globalization as "Westernization" and "Americanization" and they have felt deep suspicion and anxiety about their future. Globalization can be a decomposer of identities or be emphasize of local identities, it can also by objectting to homogenization, by encouraging to protect their culture, by emphasising that occur value from contrast, refer the nations to micro-nationalism. With the change that globalization has created in information technology, individuals have faced different lifestyles and tried to express themselves as different selves in different environments. This has also created the problem of identity crisis and identity restructuring. When viewed in the context of culture, people who are exposed to the effects of globalization day by day can be faced with the negative consequences of globalization by being caught between their own cultures and the imposed culture. Intercultural exchange can provide a positive contribution to human by providing wealth. But, globalization has cause a one-way imposition by using the technology by dominant culture seeing extreme instead of it seeing different themselves. Globalization can reduce psychological durability by destroying ethnocultural identity, which is one of the sources of self-respect for the person, contributes to social solidarity, and reduces the effects of racism and discrimination. The cultural

influence of globalization and the consequences of its psychological reflections by gathering with factors such as alongside of direct influences on identity, changing family values, economic problems, poverty, migration and demographic change can be manifested as psychiatric disorders such as addiction and depression. According to the World Health Organization's report published in 2017, the place that has highest depression rate in the world is southern asia where collectivist culture is dominant. In particular, it can be said that depression is one of the negative consequences of the individualist culture that has become increasingly popular and emphasized with globalization in eastern societies. The dominant understanding created by globalization is able to move ahead of cultural values, change people's needs and make them obligatory first and then addicted. The best example of this is technology dependency. Cultural change breaks off the their roots which provide individuals' spiritual durability from their territories and expects them to root quickly in new complex land. But, mental disorders arise as mold is not appropriate for this change and for the pace of this change. As a result, it was thought that the effect of globalization on culture is more apparent than the negative effects on human psychology. This may be due to the fact that poor, as a result of economically rich and dominant nations imposing their own cultures to poor but culturally rich nations in some ways are losing their richness. This situation, which can provide wealth through a balanced shopping, has more negative consequences due to the desire for superiority and expansion. Eventually, further research into the psychological implications of globalization and cultural change can help to ensure that human who is a biopsychosocial entity can benefit from this irrepressible change with less harm maybe more benefit.

Kaynakça / References

- Arpacı, İ. (2017). Culture and nomophobia: The role of vertical versus horizontal collectivism in predicting nomophobia. *Information Development, 4*, 1-11.
- Arpacı, İ., Baloğlu M. ve Kesici Ş. (2018). The relationship among individual differences in individualism-collectivism, extraversion, and self-presentation. *Personality and Individual Differences, 121*, 89-92.
- Bauman, Z. (2016). *Küreselleşme Toplumsal Sonuçları*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Benjamin, R.I. (1983). Information technology: A strategic opportunity. *Center for Information Systems Research, 2-17*.
- Chan, T., Roschelle, J., Hsi, S., Kinshuk, Sharples, M., Brown, T., Patton, C., ... Hoppe, U. (2006). One-to-one technology-enhanced learning: An opportunity for global research collaboration. *Research and Practice in Technology Enhanced Learning, 1*, 3-29.
- Chiou, J. (2001). Horizontal and vertical individualism and collectivism among college students in the United States, Taiwan, and Argentina. *The Journal of Social Psychology, 5*, 667-678.
- Chiu, C., Leung A. ve Hong Y. (2011). Cultural processes: An overview. *Cultural Processes: A Social Psychological Perspective*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Çukur, C. Ş., Guzman M. ve Carlo G. (2004). Religiosity, values, and horizontal and vertical individualism-collectivism: A study of Turkey, the United States, and the Philippines. *The Journal of Social Psychology, 6*, 613-634.
- Dieris-Hirche, J., Böttel L., Bielefeld M., Steinbüchel T., Kehyayan A., Dieris B., Wildt B. (2017). Media use and internet addiction in adult depression: A case-control study. *Computers in Human Behavior, 68*, 96-103.
- Durdu Z. (2009). Türkiye’de küreselleşmenin siyasal-kültürel etkileri: Çok kültürcülük-ulusal kültür (Ege Muğla Üniversitesi Örneği) (Doktora Tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, s. 48.

- Fayazi, M. ve Hasani J. (2017). Structural relations between brain-behavioral systems, social anxiety, depression and internet addiction: With regard to revised reinforcement sensitivity theory (r-RST). *Computers in Human Behavior*, 72, 441-448.
- Gehl, R. W. (2014). Reverse engineering social media: *Software, Culture, and Political Economy in New Media Capitalism*, Temple University Press, Philadelphia.
- Gezon, L. ve Conrad K. (2012). *Culture*. The McGraw-Hill, New York.
- Göka, E. (2003). Küreselleşme ve ruh sağlığı. Kaya B. ve Ünal S. *Kültür ve Psikiyatri*. (ss. 176-186). Ankara: Türk Tabipleri Birliği Yayınları.
- Göregenli, M. (1995). Kültürümüz açısından bireycilik-toplulukçuluk eğilimleri: Bir başlangıç çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 35, 1-14.
- Güney, M. (2003). Küreselleşme ve Ruh Sağlığı. Kaya B. Ve Ünal S. *Kültür ve Psikiyatri*. (ss. 173-176). Ankara: Türk Tabipleri Birliği Yayınları.
- Halis, M. (2015). Küreselleşmenin kimlik algısı üzerindeki etkisi: Kırgızistan üniversite öğrencilerinden bulgular. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 3, 1185-1202.
- Jordan, T. (1999). *Cyberpower: The Culture and Politics of Cyberspace and the Internet*. Psychology Press, New York.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). Individualism and collectivism. *Handbook of Cross-Cultural Psychology*, 3, 1-49.
- Kaplan, A. M. ve Haenlein M. (2010). Users of the World, Unite! The challenges and opportunities of social media. *Business Horizons*, 1, 59-68.
- Kesici, Ş. ve Şahin İ., (2010). Turkish adaptation study of Internet Addiction Scale. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 2, 185-189.
- Kesici, Ş. (2008). Yeni Psikolojik İhtiyaç Değerlendirme Ölçeği'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması: Doğrulayıcı faktör analizi sonuçları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20, 493-500.
- King, A. D. (1998). *Kültür, Küreselleşme ve Dünya Sistemi*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Kula, N. (2005). Küreselleşme, ruh sağlığı ve din. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 2, 8-30.

- Lawal, S. ve Williams F. M. (2010). Culture and depression. *Corsini Encyclopedia of Psychology*.
- Markus, H. R. ve Kitayama, S. (2001). The cultural construction of self and emotion: Implications for social behavior. *Emotions in Social Psychology: Essential Reading*. 119-137.
- Robertson, R. (1999). *Küreselleşme toplum kuramı ve küresel kültür*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Sayar, K. (2001). Küreselleşmenin Psikolojik Boyutları. *Yeni Symposium*, 2, 79-94.
- Sayar, K. (2003). *Kültür ve Ruh Sağlığı*. İstanbul: Metis Yayınevi.
- Sayar, K. (2002). *Özgürlüğün Baş Dönmesi*. İstanbul: Kaknüs Yayınevi.
- Shavitt, S., Torelli C.J. ve Riemer H. (2010). Horizontal and vertical individualism and collectivism. *Advances in Culture and Psychology*, 1, 309-350.
- Sid-Ahmed, M. (1996). Sibernetik sömürgecilik ve ahlaki arayış. *NPQ (New Perspectives Quarterly) Türkiye*, 3-9.
- Singelis, T. M., Triandis H., Bhawuk D. ve Gelfand M. (1995). Horizontal and vertical dimensions of individualism and collectivism: A theoretical and measurement refinement. *Cross-Cultural Research*, 3, 240-275.
- Tomlinson, J. (2004). *Küreselleşme ve kültür*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Triandis, H.C. (1995). *Individualism & collectivism*. Westview Press, Boulder.
- Tüzel, S. ve Hobbs R. (2017). The use of social media and popular culture to advance cross-cultural understanding. *Comunicar*, 51, 63.
- Türkdoğan, O. (1996). *Değişme kültür ve sosyal çözülme*. İstanbul: Birleşik Yayıncılık.
- Van Dijck, J. (2013). *The culture of connectivity: A critical history of social media*. Oxford University Press, Oxford.
- Vatandaş, C. (2002). *Küreselleşme sürecinde toplumsal kimlikler ve çok kültür-lülük*. İstanbul: Değişim Yayınları.
- Vorvoreanu, M. (2009). Perceptions of corporations on Facebook: An analysis of Facebook social norms. *Journal of New Communications Research*, 1, 67-86.

- Wang, X., Yu C.ve Wei Y. (2012). Social media peer communication and impacts on purchase intentions: A consumer socialization framework. *Journal of Interactive Marketing, 4*, 198-208.
- Wasti, S. A. ve Eser-Erdil S. (2007). Bireycilik ve toplulukçuluk değerlerinin ölçülmesi: Benlik kurgusu ve INDCOL ölçeklerinin Türkçe geçerlemesi. *Yönetim Araştırmaları Dergisi, 7*, 39-66.
- WHO-World Health Organization, Depression and other common mental disorders: *Global Health Estimates*, 2017.
- Young, K. S. ve Rogers R.C. (1998). The relationship between depression and internet addiction. *CyberPsychology & Behavior, 1*, 25-28.
- Zhao F., Zhang Z., Bi L., Wu X., Wang W., Li Y., Sun Y. (2017). The association between life events and internet addiction among Chinese vocational school students: The mediating role of depression. *Computers in Human Behavior, 70*, 30-38

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

- Karadağ,-Ak, Ö. ve Arıcıoğlu M.A. (2018). Küreselleşmede kültürel geçişler ve psikolojik yansımaları. *OPUS – Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 8*(14), 578-598. DOI: 10.26466/opus.407332